

บทความวิจัย

การมีส่วนร่วมการดูแลผู้สูงอายุของโรงพยาบาลอานันทมหิดล ตำบลเขาสามยอต อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

ภาณิน ฉ่ำพึ้ง

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมการดูแลผู้สูงอายุของโรงพยาบาลอานันทมหิดลตำบลเขาสามยอต อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมดูแลผู้สูงอายุในการสร้างเสริมสุขภาพของโรงพยาบาลอานันทมหิดล ตำบลเขาสามยอต อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี 2) เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมดูแลผู้สูงอายุในการสร้างเสริมสุขภาพของโรงพยาบาลอานันทมหิดล ตำบลเขาสามยอต อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ดูแลผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในอำเภอเมืองจังหวัดลพบุรี จำนวน 188 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) การทดสอบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธีฟิชเชอร์ (Fisher's Least Significant Difference: LSD)

ผลการวิจัย พบว่า

- ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 111 คน มีอายุ 41-50 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรีมีอาชีพเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐและมีสถานภาพสมรสแล้ว
- เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมดูแลผู้สูงอายุในการสร้างเสริมสุขภาพของโรงพยาบาลอานันทมหิดล ตำบลเขาสามยอต อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุของโรงพยาบาลอานันทมหิดล จังหวัดลพบุรี รายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมดูแลผู้สูงอายุในการสร้างเสริมสุขภาพของโรงพยาบาลอานันทมหิดล ตำบลเขาสามยอตอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี
- เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมดูแลผู้สูงอายุในการสร้างเสริมสุขภาพของโรงพยาบาลอานันทมหิดล ตำบลเขาสามยอต อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาเพื่อใช้ในการรวบรวมข้อมูลการหาความเที่ยงตรงของเครื่องมือ ผู้ศึกษาได้ทำการทดสอบ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม โดยนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญเพื่อทำการตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของคำถาม ในแต่ละข้อว่าตรงตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย หรือไม่

2. ปรับแก้แบบสอบถามตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ

3. นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้แก่ พ.ต.หญิง ศิริินิตย์ เต็มเกาะ หัวหน้าหอผู้ป่วยใน พ.ต.หญิง นริศรา ถาวรธรรม รองหัวหน้าหอผู้ป่วยใน และ ร.อ.หญิงศุภวดี อิทธิกุล นายทหารพยาบาลโรงพยาบาลอานันทมหิดล ตำบลเขาสายยอด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี เพื่อพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความถูกต้องของภาษาที่ใช้ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง Index of Congruence (IOC)

4. ทำการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำแบบสอบถามที่มีการปรับปรุงแก้ไขสมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มประชากรตัวอย่างที่เหมือนจริง ได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่นเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, Alpha Coefficient) ก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มประชากรตัวอย่างจริง ได้ค่าระดับความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.83

5. นำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาและหาค่า IOC จากผู้เชี่ยวชาญแล้ว มาทำการปรับปรุงแก้ไขและนำไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดตราด เพื่อนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นรายข้อ (Item Analysis) โดยวิธีการหาความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency Method) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่ 0.98

6. นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาค่าความเชื่อมั่นฉบับสมบูรณ์แล้วไปใช้กับกลุ่มประชากรตัวอย่างจริง

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเชิงสำรวจเป็นเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูล โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับส่วนบุคคลทั่วไป ของผู้ดูแลผู้สูงอายุ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และสถานภาพสมรส

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามปลายปิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมดูแลผู้สูงอายุในการสร้างเสริมสุขภาพ แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยใช้เทคนิคการวัดระดับการมีส่วนร่วม 5 ระดับ ดังนี้

ระดับการมีส่วนร่วม	คะแนน
มากที่สุด	5
มาก	4
ปานกลาง	3
น้อย	2
น้อยที่สุด	1

ซึ่งได้จัดทำแบบสอบถามสำหรับวัดระดับการมีส่วนร่วมจำนวน 25 ข้อ โดยแบ่งเป็น 4 ด้าน 1) ด้านการค้นหาค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา 2) ด้านการวางแผนดำเนินงานกิจกรรม 3) ด้านการลงทุนและปฏิบัติงาน และ 4) ด้านการติดตามประเมินผล โดยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายของระดับคะแนนได้ดังนี้

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล การมีส่วนร่วมดูแลผู้สูงอายุในการสร้างเสริมสุขภาพของโรงพยาบาลอานันทมหิดล ตำบลเขาสามยอต อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี และหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม โดยมีรายละเอียดดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.21 – 5.00	หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.41 – 4.20	หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วมมาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.61 – 3.40	หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.81 – 2.60	หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วมน้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.80	หมายถึง	ระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 เป็นการสอบถามปลายเปิด ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 59.04 มีอายุ 41-50 ปี ร้อยละ 36.70 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 38.8 มีอาชีพเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ร้อยละ 30.85 มีสถานภาพสมรสแล้ว ร้อยละ 60.11

2. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมดูแลผู้สูงอายุในการสร้างเสริมสุขภาพของโรงพยาบาลอานันทมหิดล ตำบลเขาสามยอต อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรีอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า

2.1 ด้านการค้นหาค้นหาสาเหตุของปัญหา โดยมีส่วนร่วมในการแจ้งการเจ็บป่วยของผู้สูงอายุแก่เจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลมีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก

2.2 ด้านการวางแผนดำเนินงานกิจกรรม โดยมีส่วนร่วมวางแผนในการสร้างสุขภาพที่ดีแก่ผู้สูงอายุ

2.3 ด้านการลงทุนและปฏิบัติงาน โดยมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ด้านการรักษาพยาบาลผู้สูงอายุ

2.4 ด้านการติดตามประเมินผล โดยมีส่วนร่วมในการติดตามความคืบหน้าของผลการรักษาของผู้สูงอายุตามลำดับ

3. เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมดูแลผู้สูงอายุในการสร้างเสริมสุขภาพของโรงพยาบาลอานันทมหิดล ตำบลเขาสามยอต อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรีจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า

3.1 ผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพที่ต่างกันโดยรวมมีส่วนร่วมดูแลผู้สูงอายุในการเสริมสร้างสุขภาพของโรงพยาบาลอานันทมหิดล ตำบลเขาสามยอต อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรีไม่แตกต่างกัน

3.2 ผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสต่างกันโดยรวมมีส่วนร่วมการดูแลผู้สูงอายุในการสร้างเสริมสุขภาพของโรงพยาบาลอานันทมหิดล ตำบลเขาสามยอต อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. แนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมดูแลผู้สูงอายุในการสร้างเสริมสุขภาพตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงพยาบาล เจ้าหน้าที่โรงพยาบาล และผู้ดูแลผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามสรุปได้ดังนี้

4.1 ด้านการค้นหาและสาเหตุของปัญหาในการเสริมสร้างสุขภาพของผู้สูงอายุ

4.2 ด้านการวางแผนดำเนินงานกิจกรรม เช่น การไปไหว้พระทำบุญ ทำสมาธิ การทัศนศึกษาแก่ผู้สูงอายุการออกกำลังกาย โดยคำนึงสุขภาพของผู้สูงอายุ

4.3 ด้านการลงทุนและปฏิบัติงาน รัฐบาลต้องมีนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพของผู้สูงอายุ เพื่อให้ทุกคนได้ตระหนักถึงผลที่เกิดขึ้น จากการตัดสินใจและเป็นความรับผิดชอบเพื่อสุขภาพของผู้สูงอายุ

4.4 ด้านการติดตามประเมินผลควรจะมีการติดตามประเมินผลด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ เช่น สุขภาวะทางกาย การมีร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง มีเศรษฐกิจพอเพียงสุขภาวะทางจิต คือ จิตใจที่เป็นสุข ผ่อนคลาย ไม่เครียด คล่องแคล่ว มีความเมตตา กรุณา มีสติ และมีสมาธิสุขภาวะทางปัญญาหรือจิตวิญญาณ คือ ความสุขอันประเสริฐที่เกิดจากการมี จิตใจสูง เข้าถึงความจริงทั้งหมด ลดละความเห็นแก่ตัว มุ่งเข้าถึงสิ่งสูงสุด ซึ่งอาจหมายถึงนิพพาน

อภิปรายผลวิจัย

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมดูแลผู้สูงอายุในการสร้างเสริมสุขภาพของโรงพยาบาลอานันทมหิดล ตำบลเขาสามยอต อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรีมีประเด็นที่น่าสนใจที่นำมาอภิปรายผลดังนี้

1. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมดูแลผู้สูงอายุในการสร้างเสริมสุขภาพของ โดยรวมและรายด้านทุกด้าน ได้แก่ ด้านการค้นหาสาเหตุของปัญหา ด้านการวางแผนดำเนินงานกิจกรรม ด้านการลงทุนและปฏิบัติงาน และด้านการติดตามประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ช่องว่างระหว่างวัยในกรณีที่ผู้ดูแลหรือญาติอายุน้อยกว่า การดูแลเอาใจใส่ รวมถึง ช่วงอายุของผู้ดูแลที่เป็นญาติหรือคู่สมรสของผู้สูงอายุ คอยดูแลผู้สูงอายุ ด้วยวัยที่ไม่แตกต่างกัน ทำให้การดูแลผู้สูงอายุทำได้เท่าที่จำเป็น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปณณทัต บณขุนทด (2554) ได้ศึกษาผลการสำรวจพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุตำบลบ้านท่อมอำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น พบว่า พฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุโดยรวมระดับปานกลาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงรัตน์า สุขปุระณะ (2547) ได้ศึกษาบทบาทของสมาชิกครอบครัวในการดูแลผู้สูงอายุของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลมหาราช นครราชสีมา พบว่า ผู้สูงอายุมีความเห็นว่าสมาชิกในครอบครัวมีบทบาทในการดูแล โดยรวมและเป็นรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง

2. เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมดูแลผู้สูงอายุในการเสริมสร้างผู้สูงอายุของโรงพยาบาลอานันทมหิดล ตำบลเขาสามยอด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรีจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และสถานภาพสมรส โดยรวมมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เป็นเพราะการดูแลผู้สูงอายุ ปัจจัยด้านจิตวิทยามีความสำคัญมากที่สุดในการเข้าใจพฤติกรรมและจิตใจของผู้สูงอายุ ต้องดูแลด้วยความเข้าใจเพราะผู้สูงอายุ ต้องการผู้ดูแลซึ่งสอดคล้องกับ สมจิต หนูเจริญกุล(2536) ที่ได้อธิบายไว้ว่าด้วยความผูกพันแน่นแฟ้นในฐานะ ภรรยา มารดา บุตรสาว พี่สาว สามีและบิดา ซึ่งผู้ดูแลทั้งเพศหญิงและเพศชายนั้นมีความรับผิดชอบในการดูแลบุคคลในครอบครัวที่ต้องการพึ่งพาได้ดีเท่าเทียมกัน สอดคล้องกับการศึกษาของอรรถัย โสมนรินทร์ (2538) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวลปัจจัยพื้นฐานกับความสามารถในการดูแลผู้ป่วยโรคเอดส์ของผู้ดูแล พบว่าเพศไม่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการดูแลผู้ป่วยโรคเอดส์ ส่วนผู้บริหารโรงพยาบาล เจ้าหน้าที่โรงพยาบาล และผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสและแหล่งรายได้ต่างกัน โดยรวมมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านการค้นหาและสาเหตุของปัญหาการค้นหาค่าการเจ็บป่วยของผู้สูงอายุ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือกับผู้รักษาผู้สูงอายุให้มากยิ่งขึ้น เช่น ตาพร่ามัวมองไม่ชัดไม่ทราบสาเหตุ นัดไปพบแพทย์ ผู้ป่วยรายนี้เป็นโรคเบาหวาน ทำให้ตาพร่ามัวส่งตรงจักษุแพทย์ เป็นผลกดทับที่กั้น จากสาเหตุ นอนนานไม่พลิกตัวทุกๆ 2 ชั่วโมง สาเหตุจากการขาดผู้ดูแล

2. ด้านการลงทุนและปฏิบัติงาน จัดอบรมและศึกษาดูงานที่ติดอันดับเพื่อเป็นตัวอย่างของความสำเร็จ มาใช้ในโรงพยาบาลชุมชนต้นแบบ กรณีที่รักษาไม่ได้ก็ส่งต่อไปยังโรงพยาบาลแม่ข่าย เพื่อการรักษาที่ดีและถูกต้อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการมีส่วนร่วมดูแลผู้สูงอายุในการสร้างเสริมสุขภาพของโรงพยาบาลเกาะกูด อำเภอเกาะกูด จังหวัดตราดของชุมชนชายขอบเพื่อเพิ่มบทบาทแก่ชุมชนให้เป็นแกนหลักในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน

2. ควรมีการศึกษาการมีส่วนร่วมดูแลผู้สูงอายุในการสร้างเสริมสุขภาพของโรงพยาบาลอานันทมหิดล ตำบลเขาสามยอด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรีในสังคมเมืองและสังคมชนบทเพื่อหาจุดต่างจุดร่วมเพื่อบูรณาการในการดูแลผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสม

3. ควรมีการศึกษาการมีส่วนร่วมดูแลผู้สูงอายุในการสร้างเสริมสุขภาพของโรงพยาบาลอานันทมหิดล ตำบลเขาสามยอด อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรีของกลุ่มบุคคลต่างๆ เพื่อหาแนวทางให้เกิดการรวมกลุ่มผู้สูงอายุช่วยเหลือกันเองในชุมชน